

УДК 911.3:379.85(477)

DOI: 10.31359/2312-3427-2020-2-17

А.В. Лісовий, д-р екон. наук, професор

Lisoviy_a_v@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-1928-3138>

Університет державної фіскальної служби України

Г.В. Долга, к-т екон. наук, доцент

dolga.galina1985@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2926-8505>

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОТЕНЦІАЛУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У статті визначено суть та складові туристичного потенціалу, за допомогою яких був здійснений стратегічний аналіз. Також було виділено та систематизовано показники оцінки туристичного потенціалу: природно-рекреаційні, культурно-історичні та організаційно-економічні, які застосовувались при оцінці потенціалу туристичної галузі України. З метою стратегічної оцінки, було проведено SWOT-аналіз та визначено перспективи розвитку туризму на основі ефективного використання туристичного потенціалу України.

***Ключові слова:** туристичний потенціал, туризм, аналіз, природно-рекреаційні показники, культурно-історичні показники, організаційно-економічні показники.*

Постановка проблеми. Сучасна індустрія туризму є однією з найбільш високоприбуткових і динамічних галузей світового господарства. Відомо, що на частку туризму припадає близько 10% світового валового національного продукту, світових інвестицій, всіх робочих місць і світових споживчих витрат. Розвиток туризму стає актуальним завданням держави, виступаючи фактором соціально-економічного розвитку регіону, який надає позитивний вплив на розвиток інших секторів економіки, включаючи транспорт і комунікації, будівництво, роздрібну торгівлю та ін., будучи каталізатором їх розвитку.

Туристична галузь України представлена наявністю сприятливих природно-кліматичних, культурно-історичних, національно-етнографічних

ресурсів, які створюють передумови для розвитку різних видів туризму. Але, наявність ресурсів не дає однозначної гарантії розвитку галузі у довгостроковому періоді, тому важливим є аналіз його складових, які відіграють важливу роль та формують передумови для стратегічного розвитку туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні дані про стан та особливості розвитку туризму в Україні описували Мальська М.П., Антонюк Н.В., Чорноморд О.І., Яковчук О.В., Лотиш О.Я., Красникова Т.С. здійснювали спробу оцінити та проаналізувати рівень розвитку туристичної галузі України. Комліченко О. О. з економічної точки зору оцінив потенціал туристичної галузі. Святохо Н. В. у своїй праці звернула увагу на елементи туристичного потенціалу, що надає можливість більш точно здійснити аналіз. Гринькевич О. С., Біль М. М., Уманців Б. Б. у своїх працях описували організацію та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому. Шелеметьєва Т. В., Фролова В. Ю. намагались здійснити SWOT-аналіз конкурентоспроможності туристичного ринку України, що надає можливість дати оцінку потенціалу у довготривалому періоді. Дані науковців та їх розробки надали можливість здійснити стратегічний аналіз потенціалу туристичної галузі України, розподіляючи їх на елементи та висуваючи власні показники.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз туристичного потенціалу на основі систематизованих показників та визначення можливостей стратегічного розвитку туристичної галузі України. Виходячи з цього, завданнями даної статті є:

- визначення суті та складових туристичного потенціалу;
- виділення та систематизація показників оцінки туристичного потенціалу;
- аналіз деяких природно-рекреаційних, культурно-історичних та організаційно-економічних показників туристичного потенціалу України;
- SWOT-аналіз туристичного потенціалу як умова стратегічного розвитку галузі туризму на основі запропонованих показників;
- визначення перспектив розвитку туризму на основі ефективного використання туристичного потенціалу.

Виклад основного матеріалу досліджень. Туристичний потенціал території – ємне, багатоаспектне поняття, що охоплює сукупність природних, етнокультурних та соціально-історичних ресурсів, а також наявної господарської і комунікаційної інфраструктури території, що служать чи можуть служити передумовами розвитку певних видів туризму

[1, с. 45]. Туристичний потенціал можна умовно розподілити на такі елементи системи: природні ресурси, туристи (формальна тимчасова група суспільства), туристичні засоби (матеріально-технічні, енергетичні і трудові ресурси, потрібні для обслуговування туристської системи) та інші. Тому, при моделюванні туристичних систем, Святохо Н.В. вважає, що може бути використано представлення її у блоці «туристи», котрому протипоставлений блок «забезпечення», що складається з наступних підсистем:

- підсистема атрактивного забезпечення, що представляє собою сукупність властивостей природних та культурних комплексів, технічна система та обслуговування персоналу, що визначає вибір туризму туристичного об'єкта;

- підсистема технічного обслуговування, забезпечення сукупності технічних засобів та будівель, забезпечення реалізації цільових функцій туризму (виділені три основні типи засобів забезпечення: екскурсійне та культурне обслуговування, розміщення та харчування, транспорт);

- підсистема управління;

- підсистема забезпечення трудових ресурсів, необхідних для технічного та організаційного обслуговування [2, с. 78].

Сполучення усіх цих туристичних ресурсів формує передумови підвищення туристичного потенціалу та формує туристичний продукт. А туристичні ресурси та інфраструктура і є, по суті, туристичним потенціалом, вважають Гринькевич О. С., Біль М. М., Уманців Б. Б. [3]. Але для якісної оцінки туристичного потенціалу слід визначити систему показників, згідно яких ми зможемо проаналізувати туристичний потенціал України у довготерміновому періоді.

Досить вдало, на нашу думку, визначила показники оцінки туристичного потенціалу Фролова М., Комліченко Н., Ротань Н. Систематизуючи їх дослідження та, враховуючи власні міркування, визначимо основні з них (рисунок).

На рисунку представлено систему показників, які надають можливість реалізації та розвитку туристичного потенціалу країни. Вони визначають географічне положення, історичні, просторові, природні, економічні, політико-правові, екологічні, демографічні, соціальні, культурні, інфраструктурні, технологічні, організаційно-управлінські, інноваційні та кадрового забезпечення.

Показники туристичного потенціалу України*

*Розроблено автором на основі [4-5].

Щодо природно-рекреаційних показників, Україна належить до країн з високою інтенсивністю використання природних ресурсів. На даний час в нашій державі створено 11 національних природних парків, 4 біосферних заповідники, 17 державних природних заповідників, численні заказники, дендропарки, пам'ятки садово-паркового мистецтва. Найвідомішими є біосферний заповідник «Асканія-Нова» (Херсонська область), Шацький національний природний парк (Волинська область), дендропарки: «Софіївка» (Черкаська область), «Олександрія» (Київська область), Тростянецький (Чернігівська область), парк у Качанівці, острів Хортиця, Карпатський біосферний заповідник та інші. Лісові ресурси становлять 14 % території України. Водні ресурси (Чорного та Азовського морів, понад 70 тис. річок, найбільші з яких Дніпро, Дністер, Південний Буг, Сіверський Донець та Дунай, а також понад 3 тис. природних озер і 22 тис. штучних водойм), лісові (передусім, ліси гірських районів та ті, що знаходяться

поблизу водойм і річок), каньйони Дністра (на Тернопільщині), пам'ятки природи – Скелі Довбуша, Кам'яні Могили, Великий каньйон у Криму, урочище Монастирище, біосферні заповідники (Карпатський площею 53,6 тис. кв. км, або 2,5% території Карпатського регіону, де сконцентровано найбільші у Європі ділянки букових та ялиново-букових пралісів і 2,2 тис. видів живих організмів; Дунайський тощо), острів Зміїний у Чорному морі тощо. За деякими оцінками, Україна має понад 70 тис. видів живих організмів, вартість яких оцінено в 7,6 трлн дол. США. За видовим багатством, зокрема, рідкісних видів, Україна посідає сьоме місце у Європі, а за кількістю збережених, глобально уразливих європейських видів – п'яте.

Мисливські угіддя уманських лісів Ківерцівського району, Волинської області, вже стали місцем активного відпочинку любителів полювання з Італії, Франції, Німеччини та Бельгії; гірські та гірськолижні курорти Карпат, освоєвані донедавна вітчизняними туристами та туристами з країн СНД, поступово стають привабливими для відвідувачів із сусідніх східноєвропейських країн. Підвищенню зацікавленості останніх має сприяти реалізація із залученням румунських та угорських партнерів спільного в рамках Карпатського єврорегіону проекту «Карпатський трамвай» з використання збудованих у першій половині минулого сторіччя ділянок гірських вузькоколіїних залізниць. Створення тут мережі історичних залізниць сприятиме формуванню єдиної культурної сфери за участю п'яти сусідніх країн, що зробить його привабливим для іноземних туристів. Саме в Карпатах знаходиться (за твердженням українських географів) центр Європи (неподалік Рахова), де можна проводити міжнародні фестивалі культури та мистецтв. Доцільним є створення, разом з Румунією, біосферного резервату у Мараморських горах, встановлення руху пасажирських потягів Транскарпатською магістраллю між Києвом та Бухарестом через Рахів.

Родовища зі значними ресурсами лікувальних грязей, які розташовані на прибережних територіях півдня України, та мінеральних і радонових вод Карпатського та лісостепоного регіонів, становлять основну частину рекреаційного потенціалу України, що має міжнародне значення для розвитку лікувально-оздоровчого туризму. У передгір'ї Карпат на висоті 350 м над рівнем моря розкинувся один із найвідоміших бальнеологічних курортів України Трускавець, у ньому зосереджені великі запаси підземних мінеральних вод (найвідоміші – «Нафтуса», «Софія», «Марія») та лікувального озокериту. Щорічно курорт відвідує близько 200 тис. відпочивальників. Останнім часом він набуває популярності серед

туристів з Німеччини, Польщі, Ізраїлю, Канади і США, де відкрито представництва ЗАТ «Трускавецькурорт».

На території держави функціонує більше 3000 закладів оздоровлення та відпочинку, майже півтори тисячі готелів, кемпінгів тощо. Діяльність понад 3000 підприємств пов'язана з обслуговуванням туристів та туристичною діяльністю загалом. Постійно збільшується кількість компаній, які пропонують туристичні путівки в місця відпочинку як в Україні, так і за кордоном. Щоправда, значна їх частина є посередниками, пропонуючи послуги іноземних туристичних компаній і додаючи до них лише частку своїх [6].

Культурно-історичні показники. Історико-культурні пам'ятки є також ваговою складовою туристичного потенціалу України. Загалом в Україні на державному обліку перебуває 57206 пам'яток археології (в тому числі 418 пам'яток національного значення), 5,9 тис. – пам'ятки монументального мистецтва, 16,3 тис. – пам'ятки архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтні (з них 3,5 тис. національного значення). В Україні впорядковано 61 історико-культурний заповідник (13 із них надано статусу національних), до складу яких належать комплекси пам'яток, що мають особливу культурну цінність. 400 населених пунктів постановою Кабінету Міністрів України № 878 від 26 липня 2001 р. внесено до Списку історичних населених місць України. Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО поповнили Софійський собор з архітектурним ансамблем у Києві, Києво-Печерська лавра, історичний центр Львова та Резиденція Буковинських митрополитів у Чернівцях.

До специфічних ресурсів для розвитку іноземного туризму в Україні варто віднести і спеціальну зону Чорнобильської АЕС, місто Славутич та відпрацьований шахтний фонд Донбасу, де можна запроваджувати, так званий, промислово-екстремальний туризм. У Славутичі вже працює агентство «Туристичний кластер – Славутич». У туристичній інфраструктурі міста тризірковий готель «Європейський» (споруджений будівельниками із Скандинавії), номерний фонд якого заповнюється щорічно на 35-40%; кілька ресторанів, більярдний і кінноспортивний клуб, яхт-клуб, що має свій готель. Усі ці природні та інші ресурси дають можливість для розвитку широкого спектра як внутрішнього, так і, особливо, іноземного туризму.

Організаційно-економічні показники. Основою інфраструктури туризму є готельне господарство (1,73 тис. готелів загальною площею 1700,6 тис. м кв. 79,83 тис. номерів) у 2019 р., наявність колективних

засобів розміщення (5,34 тис. об'єктів), що матеріально забезпечує функціональну гостинність. Загальна чисельність постійного населення України складає 41,7 млн. чоловік станом на 1 вересня 2020 р., які проживають на території 603,66 тис. км, і протяжність автомобільних державних доріг в Україні становить 169,5 тис. км, тобто, Україну можна вважати комфортною для проживання та розвитку туризму. Мережа основних маршрутів поширена по всій країні і з'єднує всі великі міста України, а також надає транскордонні маршрути із сусідніми країнами, з них з твердим покриттям – 165,8 тис. км загальною протяжністю доріг, де реалізовано транспортні, складські та поштові послуги на суму 84 млн грн. у 2020 р., послуг із розмішування та організації харчування на 2,3 млн грн., охорони здоров'я та соціальної допомоги на 5,5 млн грн за II квартал 2020 року. Ще одним важливим показником туристичного потенціалу є науково-технічний прогрес. Витрати на виконання наукових досліджень і розробок становлять 17,25 млн грн за 2019 рік, що на 102% більше, ніж у 2018 році [7]. Щодо інституційних та політико-правових показників, то, на нашу думку, їх слід розглядати у єдності. Отже, туристична політика на державному рівні має поєднувати в собі інтереси галузі та суспільства, одночасно дозволяючи суб'єктам туристичної діяльності діяти самостійно.

Для оцінки стратегічного розвитку туристичного потенціалу слід здійснити SWOT-аналіз. Гринькевич О. С., Біль М. М., Уманців Б.Б. вважають, що методологія його передбачає попередній її розгляд, який ґрунтується на визначенні можливостей і загроз зовнішнього середовища функціонування організації, а також сильних і слабких сторін її внутрішнього середовища [8]. SWOT – це аббревіатура: Strengths – сильні сторони, Weaknesses – слабкі сторони, Opportunities – сприятливі можливості, Threats – загрози. Цей універсальний метод особливо ефективний при аналізі переваг і недоліків туристичного ринку країни. SWOT-аналіз допомагає з'ясувати обставини, за яких розвивається туристичний ринок України, збалансувати вплив внутрішніх переваг і недоліків із впливом сприятливих можливостей і загроз для його довготермінового розвитку. Такий аналіз допомагає визначити не тільки можливості країни, а й усі доступні переваги над конкурентами (табл. 1) [9].

Згідно табл. 1, аналізуючи переваги та недоліки, можливості та загрози туристичного комплексу України, ми дійшли висновку, що перспективний розвиток туризму в країні повинен ґрунтуватися на таких складових: інвестиції та інновації в туристичному та готельному господарствах; реорганізація транспортного забезпечення; підготовка

кваліфікованих кадрів; нормалізація політичного, економічного та законодавчого клімату; інформаційні комунікації. Без реалізації зазначених заходів нереально розбудувати ефективний національний міжгалузевий туристичний комплекс. Без запозичення туристичних інновацій та переходу на прогресивні європейські стандарти гостювального й рекреаційного сервісу неможливий розвиток конкурентоспроможного на міжнародному ринку туристичного сектору. Фролова В. Ю. вважає, що без цілеспрямованих маркетингово-промоційних заходів з інформаційного «прориву» країни буде проблематичною її інтеграція у глобальний ринок туристичних послуг [10, с.45]. \ Серед основних завдань державної політики в сфері туризму необхідно виділити наступні: розроблення законодавчих та фінансово-економічних параметрів розвитку галузі; створення сприятливого інвестиційного механізму направлено на розвиток інфраструктури туризму; формування програм підготовки та перепідготовки кадрів; розвиток малого та середнього бізнесу, надання їм податкових канікул та зелених коридорів; просування національного туристичного продукту шляхом брендобудівництва на міжнародний туристичний ринок.

При аналізі факторів привабливості території та залучення туристичних потоків, необхідно чітко визначитись, на кого, в першу чергу, розрахована політика розвитку туризму: на залучення туристів (довготривала складова туристичного потоку) або на залучення екскурсантів (складова туристичного потоку)? Який бренд території і які ключові фактори успіху (відповідно до ресурсної концепції) використовувати? Правильно оцінюючи можливості того чи іншого регіону, необхідно зробити відповідний вибір, який і лягає в основу політики [11, с. 47].

Для побудови ефективної методики інноваційного розвитку туризму, Лотиш О. Я. вважає необхідним: оцінити весь спектр показників, що відносяться до сфери послуг, з огляду на історичні та місцеві умови розвитку конкретного туристичного напрямку, провести комплексний аналіз стану туристичних ресурсів, дати класифікацію інновацій в туризмі. Саме тому інновації в туризмі необхідні і є невід’ємною умовою його розвитку, що потребує подальших досліджень у майбутньому [12].

1. SWOT-аналіз туристичного потенціалу України

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Багата історія та культурна спадщина. 2. Широка географія та вдале розташування. 3. Розмаїття ландшафту, помірний клімат (лише південна частина – субтропічний). 4. Історичні пам'ятки архітектури, які належать до різних течій та історичних періодів. 5. Наявність ресурсів до створення оздоровчих комплексів. 6. Вдале геополітичне розташування сприяє збільшенню іноземних туристів. 7. Унікальний рекреаційний потенціал. 8. Наявність стратегічних програми розвитку областей. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низький рівень розвитку ринкової інфраструктури, неякісні дороги. 2. Нестабільний рівень сервісу, низька підготовка кадрів. 3. Невідповідність «ціна-якість», висока вартість обслуговування. 4. Відсутність сформованого цілісного бренду України. 5. Високий рівень захворюваності на COVID-19. 6. Недостатня інформаційно-рекламна діяльність щодо України за кордоном. 7. Неєфективна державна політика у сфері туризму. 8. Незначна кількість готелів, які відповідають світовим стандартам з надання послуг. 9. Знищення зелених насаджень парків і заповідників. 10. Військові дії на Сході України.
Можливості (O)	Загрози (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Освоєння нових рекреаційних територій. 2. Розвиток нових видів туризму. 3. Розвиток бізнесової активності населення. 3. Розвиток туристичної інфраструктури. 4. Покращання рівня обслуговування. 5. Покращання екологічної ситуації, створення умов непоширення пандемії COVID-19. 6. Розширення та підвищення якості надаваних послуг. 7. Формування позитивного іміджу країни як стабільної та безпечної. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недосконалість і невідповідність міжнародним стандартам законодавства. 2. Зростання конкуренції на ринку туристичних послуг. 3. Нестабільна політична ситуація. 4. Пандемія, техногенні катастрофи. 5. Конфлікт між західними та східними регіонами. 6. Можливе підвищення цін на відпочинок. 7. Розвиток закордонного туризму в близько розташованих країнах

Кабмін схвалив стратегію розвитку туризму та курортів до 2026 року [13], де враховані усі можливості туристичного потенціалу України. У відповідності із цих документом, мають бути створені всі умови для комфортного, безпечного та різноманітного відпочинку в Україні. Тут йдеться про зміни у відповідні закони «Про туризм» та «Про курорти», а також створення ще ряду законодавчих актів. Планується фінансування програм підтримки розвитку туризму [14]. Для оцінки ефективності розвитку сфери туризму, розробники стратегії пропонують такі показники (табл. 2):

2. Контрольні показники розвитку сфери туризму та курортів в Україні

Найменування показника розвитку	За роками			
	2015	2019	2022	2026
1. Кількість іноземних туристів, які в'їжджають до України, млн. осіб	12,9	збільшення у 1,5 рази	збільшення у 2 рази	збільшення у 2,5 рази
2. Кількість суб'єктів туристичної діяльності, тис. одиниць	6,8	збільшення у 1,5 рази	збільшення у 3 рази	збільшення у 5 разів
3. Обсяг надходжень до місцевих бюджетів від сплати туристичного збору, млн. гривень	37,1	збільшення у 1,5 рази	збільшення у 3 рази	збільшення у 5 разів
4. Обсяг надходжень до зведеного бюджету (податки та збори) від діяльності суб'єктів туристичної діяльності, млрд. гривень	1,71	збільшення у 2 рази	збільшення у 5 разів	збільшення у 10 разів
5. Кількість робочих місць у сфері туризму, тис. осіб	88	збільшення у 2 рази	збільшення у 5 разів	збільшення у 10 разів
6. Кількість внутрішніх туристів, тис. осіб	357	збільшення у 1,5 рази	збільшення у 3 рази	збільшення у 5 разів
7. Кількість екскурсантів, тис. осіб	125,5	збільшення у 2 рази	збільшення у 3 рази	збільшення у 5 разів

Джерело: [7]

Для такої позитивної динаміки держава ставить перед собою завдання, які сприятимуть ефективному використанню туристичного потенціалу України та сприятимуть розвитку галузі туризму у довгостроковому періоді:

- створення якісного туристичного продукту, базуючись на ефективній маркетинговій діяльності, спрямованої на формування бренду, конкурентоспроможного на міжнародному ринку;

- ефективного і комплексного (економічного, соціального, екологічного та інноваційного) використання наявного туристичного потенціалу, шляхом вирішення проблеми природокористування і охорони навколишнього природного середовища та удосконалення інфраструктури сфери туризму;

- підвищення матеріально-технічної бази шляхом залучення іноземних інвестицій;

- формування сприятливого інвестиційного клімату та поліпшення політичної ситуації в країні;

- забезпечення відповідності ціни та якості туристичних продуктів шляхом створення умов для оптимізації організаційно-економічної структури діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу, створення податкових канікул, зелених коридорів.

- організація системи якісної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців туристичного супроводу та обслуговування, інших професій сфери туризму та курортів [13];

- створення умов для запобігання поширення COVID-19, які б не гальмували та не обмежували туристичні потоки.

Висновки. Отже, туристичний потенціал території – широке багатоаспектне поняття, що охоплює сукупність природно-рекреаційних, культурно-історичних, організаційно-економічних показників, що можуть служити передумовами розвитку певних видів туризму та туристичної галузі загалом, що частково представляє систему показників, які надають можливість реалізації та розвитку туристичного потенціалу країни. Вони визначають географічне положення, історичні, просторові, природні, економічні, політико-правові, екологічні, демографічні, соціальні, культурні, інфраструктурні, технологічні, організаційно-управлінські, інноваційні та кадрового забезпечення. Щодо України, то згідно представлених показників та проведеного SWOT-аналізу, вона має значні перспективи розвитку туристичного потенціалу.

Аналізуючи переваги та недоліки, можливості та загрози туристичного комплексу України, ми дійшли висновку, що перспективний

розвиток туризму в країні повинен ґрунтуватися на таких складових: інвестиції та інновації в туристичному та готельному господарствах; реорганізація транспортного забезпечення; підготовка кваліфікованих кадрів; нормалізація політичного, економічного та законодавчого клімату; інформаційні комунікації. Без реалізації зазначених заходів нереально розбудувати ефективний національний міжгалузевий туристичний комплекс. Без запозичення туристичних інновацій та переходу на прогресивні європейські стандарти гостювого й рекреаційного сервісу неможливий розвиток конкурентоспроможного, на міжнародному ринку, туристичного сектору.

Основними стратегічними цілями розвитку туристичного потенціалу сфери туризму до 2026 року є: створення якісного туристичного продукту, базуючись на ефективній маркетингової діяльності; ефективного і комплексного використання наявного туристичного та потенціалу, шляхом вирішення проблеми природокористування і охорони навколишнього природного середовища та удосконалення інфраструктури сфери туризму; підвищення матеріально-технічної бази; забезпечення відповідності ціни та якості туристичних продуктів шляхом створення умов для оптимізації організаційно-економічної структури діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу, створення податкових канікул, зелених коридорів; організація системи якісної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців туристичного супроводу та обслуговування, інших професій сфери туризму та курортів. Це, згідно оцінки показників розвитку сфери туризму та курортів в Україні, сприятиме збільшенню кількості іноземних туристів, які в'їжджають в Україну, суб'єктів туристичної діяльності, обсягів надходжень до місцевих бюджетів від сплати туристичного збору, обсягів надходжень до зведеного бюджету (податки та збори) від діяльності суб'єктів туристичної діяльності, кількості робочих місць у сфері туризму, кількості внутрішніх туристів та екскурсантів.

Подальшого дослідження потребує питання етапів, механізму та системи розвитку туристичної галузі України на основі ефективного використання туристичного потенціалу із урахуванням запропонованих показників.

Бібліографічний список.

1. В'їзний туризм: навч. посібник / Коваль П.Ф., Алешугіна Н.О., Андреева Г. П., Зеленська О. О., Григор'єва Т. В., Пархоменко О. Г., Дудко В. Б., Михайловський М. О., Бондар С. І. Ніжин: Видавництво Лук'яненко В. В., 2010. 304 с.

2. Святохо Н. В. К вопросу об элементном составе туристского потенциала региона. *Культура народов Причерноморья*. 2007. № 121. С. 76-79.

3. Яковчук О. В. Оцінка туристичного потенціалу України. *Географія та туризм*. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/gt_2010_10_13.pdf. (дата звернення 4.08.2020 р.).

4. Комліченко О. О. Формування та оцінка економічного потенціалу туристичної галузі регіону. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2014. Т. 19, Вип. 2(4). С. 178-182. URL: <http://nbuv.gov.ua/> (дата звернення 4.08.2020 р.)

5. Фролова М. Л. Методика оценки ресурсов для развития регионального туризма (на примере Республики Марий Эл). *Актуальные проблемы экономики и права*. 2012. № 2. С.114-119.

6. Чорноморд О. І. Туристичний потенціал України: особливості сучасного розвитку. URL: http://globalnauka.com/naukova_ukraina/2800.html. (дата звернення 4.08.2020 р.)

7. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 4.08.2020 р.)

8. Гринькевич О. С., Біль М. М., Уманців Б. Б. Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому. *Вісник ДІТБ*. 2008. № 12. С. 177-183. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/grynkevych.htm. (дата звернення 4.08.2020 р.)

9. Мальська М. П. Антонюк Н. В. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник. Затверджено МОН: Київ, 2008. 661 с.

10. Фролова В. Ю. SWOT-аналіз конкурентоспроможності туристичного ринку України. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2015. № 1(29). С. 42-46.

11. Красникова Т. С. Туристический потенциал территории и необходимость его развития. *Общество: политика, экономика и право*. 2015. № 6. С. 46-48.

12. Лотиш О. Я. Стратегічний аналіз і оцінка можливостей інноваційного розвитку туристичної галузі України. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2017. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/> (дата звернення 4.08.2020 р.)

13. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/249826501> (дата звернення 4.08.2020 р.)

14. Який туристичний потенціал має Україна? URL: <http://pravda.press/chronicle/analytics/yakiy-turistichniy-potentsial-ma-ukraina-28158/> (дата звернення 4.08.2020 р.)

15. Шелеметьєва Т. В. SWOT-аналіз як дієвий інструмент процесу управління розвитком туризму в Україні. *Національна економіка*. 2018. № 6. С. 110-113.

References.

1. Koval P.F., Alieshuhina N.O., Andrieieva H.P., Zelenska O.O., Grigorieva T.V., Parkhomenko O.H., Dudko V.B., Mikhailovskyi M.O., Bondar S.I., (2010). *Viznyi turyzm* [Inbound tourism]. Publishing House Lukianenko V.V., Nizhyn, 304 p. (in Ukrainian).

2. Sviatokhno N.V.(2007). On the issue of the elemental composition of the tourist potential of the region. *Kultura narodov Prichernomorja* [Culture of the peoples of the Black Sea region], vol. 121, pp.76-79 (in Russian).

3. Yakovchuk A. (2010). Assessment of the tourist potential of Ukraine. *Heohrafiya ta turyzm* [Geography and tourism] (electronic journal). Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/gt_2010_10_13.pdf. (accessed 4 08 2020). (in Ukrainian).

4. Komlichenko O.O. (2014). Formation and assessment of the economic potential of the tourism industry of the region. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu* [Bulletin of Odessa National University. Series: Economics] (electronic journal). vol.19, no. 2 (4), pp. 178-182. Access mode: <http://nbuv.gov.ua/> (accessed 4 08 2020) (in Ukrainian).

5. Frolova M.L. (2012). Methods of resource assessment for the development of regional tourism (for example, the Republic of Meray El). *Aktualnyye problemy ekonomiki i prava* [Current issues of economics and law], vol. 2, pp.114-119. (in Russian).

6. Chernomord O.I. Tourist potential of Ukraine: features of modern development. Available at: http://globalnauka.com/naukova_ukraina/2800.html. (accessed 8 08 2020). (in Ukrainian).

7. State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 4 08 2020). (in Ukrainian).

8. Hrynkevych O.S., Bil M.M., Umantsiv B.B. (2008). Economics, organization and management of enterprises of the tourism industry and the tourism industry in general. *Visnyk DITB* [DITB Bulletin] (electronic journal). Vol.12. pp.177-183. Available at: https://tourlib.net/statti_ukr/grynkevych.htm. (accessed 4 08 2020). (in Ukrainian).

9. Malska M.P., Antoniuk N.V. (2008). *Mizhnarodnyy turyzm i sfera posluh* [International tourism and services]. Kyiv: Approved by the Ministry of Education and Science. p. 661 (in Ukrainian).

10. Frolova V. Yu. (2015). SWOT-analysis of the competitiveness of the tourist market of Ukraine. *Visnyk Berdyans'koho universytetu menedzhmentu i*

biznesu [Bulletin of Berdyansk University of Management and Business], vol.1 (29), pp.42-46. (in Ukrainian).

11. Krasnikova T.S. (2015). Tourist potential of the territory and the need for its development. *Obshchestvo: politika. ekonomika i pravo* [Society: politics, economics and law], vol.6. pp. 46–48. (in Russian).

12. Lotysh O. Ya. (2017). Strategic analysis and assessment of opportunities for innovative development of the tourism industry of Ukraine. *Efektivna ekonomika* [Effective Economy] (electronic journal). Vol.8. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (accessed 4 08 2020)

13. On approval of the Strategy for the development of tourism and resorts for the period up to 2026. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249826501> (accessed 4 08 2020) (in Ukrainian).

14. What is the tourist potential of Ukraine? Available at: <http://pravda.press/chronicle/analytics/yakiy-turistichniy-potentsial-ma-ukraina--28158/> (accessed 4 08 2020) (in Ukrainian).

15. Shelemetieva T.V. (2018). SWOT-analysis as an effective tool in the process of managing the development of tourism in Ukraine. *Natsional'na ekonomika* [National economy], vol.6, pp.110-113. (in Ukrainian).

А.В. Лисовый, Г.В. Долга. Стратегический анализ потенциала туристической отрасли Украины. В статье определена сущность и составляющие туристического потенциала с помощью которых был осуществлен стратегический анализ. Также были выделены и систематизированы показатели оценки туристического потенциала: природно-рекреационные, культурно-исторические и организационно-экономические, которые применялись при оценке потенциала туристической отрасли Украины. С целью стратегической оценки, был проведен SWOT-анализ и определены перспективы развития туризма на основе эффективного использования туристического потенциала Украины.

Ключевые слова: туристический потенциал, туризм, анализ, естественно-рекреационные показатели, культурно-исторические показатели, организационно-экономические показатели.

A.V. Lisovyi, H.V. Dolha. Strategic analysis of tourism industry potential of Ukraine. This paper describes that the tourism potential is a broad multifaceted concept that covers a set of natural and recreational, cultural, historical, organizational and economic indicators that can serve as prerequisites for the development of certain types of tourism and the tourism industry in general. A system of indicators that enable the realization and development of

the country's tourism potential was also identified in this paper. They determine the geographical location, historical, spatial, natural, economic, political and legal, environmental, demographic, social, cultural, infrastructural, technological, organizational and managerial, innovative and staffing. According to the presented indicators, Ukraine has great prospects for the development of tourism potential, so a SWOT analysis was conducted it.

After analyzing the advantages and disadvantages, opportunities and threats of the tourist complex of Ukraine, were concluded that the long-term development of tourism in the country should be based on the following components: investment and innovation in tourism and hospitality; reorganization of transport support; training of qualified personnel; normalization of the political, economic and legislative climate; information communications. Without the implementation of these measures it is unreal to build an effective national intersectoral tourist complex. Without borrowing tourism innovations and transition to progressive European standards of guest and recreational service, it is impossible to develop a competitive tourism sector in the international market.

The main strategic goals of the development of tourism potential in the field of tourism by 2026 are: the creation of a quality tourism product based on effective marketing activities; effective and integrated use of existing tourism and potential, by solving the problem of nature management and environmental protection and improving the infrastructure of tourism; increase of material and technical base; ensuring compliance of the price and quality of tourist products by creating conditions for optimizing the organizational and economic structure of small and medium-sized businesses, creating tax holidays, green corridors; organization of a system of quality training, retraining and advanced training of specialists in tourist support and service, other professions in the field of tourism and resorts, was determined in the article. Were identified in the article that according to the assessment of indicators of development of tourism and resorts in Ukraine this will increase the number of foreign tourists entering Ukraine, tourism entities, revenues to local budgets from the payment of tourist tax, revenues to the consolidated budget (taxes and fees) from the activities of tourism entities, the number of jobs in the field of tourism and the number of domestic tourists and excursionists.

Key words: tourism potential, tourism, analysis, natural-recreational indicators, cultural-historical indicators, organizational-economic indicators.

Стаття надійшла до редакції: 22.09.2020 р.